

Федоренко Оксана Анатоліївна,
науковий співробітник наукової лабораторії
з проблем протидії злочинності ННІ № 1
Національної академії внутрішніх справ

ШТУЧНИЙ ІНТЕЛЕКТ ЯК ЕФЕКТИВНИЙ ІНСТРУМЕНТ У ВИЯВЛЕННІ ПРОТИПРАВНИХ ФІНАНСОВИХ ОПЕРАЦІЙ

Корупція є однією з найбільших суспільних і політичних проблем сучасності. Це підриває ефективність державних інституцій, збільшує прогалини в нерівності й, таким чином, перешкоджає досягненню цілей сталого розвитку. Для протидії корупції останнім часом надії покладаються на передові цифрові технології. Існує широкий спектр прикладів ефективного та розумного використання ШІ: від податкових органів, які використовують ШІ для виявлення податкового шахрайства, до державних установ, які використовують ШІ для виконання повторюваних і трудомістких завдань офіційних процедур. Його потенціал для обробки великих даних унікальний, його здатність виявляти аномалії або закономірності, наприклад, у даних про фінансові транзакції, не має аналогів [1].

На сьогодні, протидія відмиванню коштів стала однією з основних викликів у промисловості фінансових послуг. Процеси, що застосовуються нині з протидії відмиванню коштів, в дуже значній мірі спираються на ручну працю, повторювані завдання та посилену роботу з даними, залишаючись самі по собі малоефективними у боротьбі з незаконною фінансовою діяльністю.

Згідно з опитуванням, третина фінансових фахівців (34 %) вважають, що навколо технологій занадто багато невиправданого азіотажу. Водночас 60% респондентів упевнені, що в найближчі три роки їх використання стане звичним для більшості фінансових департаментів.

Відмивання грошей – це фінансовий злочин. Це означає отримання прибутків, «брудних грошей», злочинним шляхом, а також приховування їх походження. Боротьба з відмиванням грошей – це діяльність, яку відповідно до вимог законодавства виконують фінансові установи, відстежуючи підозрілі операції та повідомляючи про них.

Серед деяких можливостей штучного інтелекту у сфері виявлення протиправних фінансових операцій є:

- моніторинг підозрілої діяльності – щоб дізнаватися про нові злочинні схеми та виявляти дедалі складніші тактики здійснення фінансових злочинів;
- інтелектуальна пріоритетність сповіщень – для визначення пріоритетності розслідування і відокремлювання сповіщень, які вимагають негайного розслідування;

- цілісне уявлення – інструмент, який аналізує мережу даних, забезпечує візуалізацію і допомагає вивчити взаємозв'язки в мережі даних.

- виявлення рідкісних подій – для виявлення подій, які схожі на ті що потребують розслідування правоохоронними органами.

Потенційно системи ШІ здатні забезпечити колосальну ефективність ключових операційних процесів, таких як комплексна перевірка, скринінг, транзакційний моніторинг тощо. Наприклад, традиційні системи контролю транзакцій на відмивання коштів дуже часто призводять до фіксації помилкових сигналів, що збільшує робоче завантаження. Ця неефективність ще більше ускладнюється неефективністю процесів розслідування цих сигналів.

Тому, ще однією перевагою використання ШІ у розкритті фінансових злочинів є зниження кількості помилкових повідомлень про шахрайство. Будь-яка законна операція може бути прийнята аналітиками за шахрайську, наприклад, транзакція, розмір якої перевищує 20 тисяч доларів або незвичайне географічне розташування клієнта. Однак, поки фахівці з'ясовують, чи законний процес, компанія втрачає кошти і час. Штучний інтелект справляється з цим завданням набагато швидше і без перевитрати коштів [2].

Сьогоднішні підходи до боротьби з відмиванням застаріли та не справляються із сучасним масштабом незаконної діяльності що впливає на ефективність виявлення й розслідування таких протиправних караних діянь. Це своєю чергою призводить до фінансових збитків як на національному та і на міжнародному рівнях.

Така позиція знаходить своє підтвердження у Звіті Європолу, який свідчить, що лише 10 % повідомлень про підозрілі фінансові транзакції призводять до подальших розслідувань з боку влади. Загальносвітовий обсяг коштів, що відмиваються щороку, оцінюється величиною від 2 % до 5 % світового ВВП. Фінансові інститути направляють на відмивання колосальні кошти, але поки що без належного результату [3].

Для проведення аналізу фінансових потоків, як і зв'язків між учасниками фінансових операцій корисно використовувати сучасні інструменти та технології візуалізації даних. За кордоном уже почали використовувати для цілей фінансових розслідувань, зокрема, для проведення аналізу великих масивів інформації штучний інтелект (Artificial Intelligence – AI), який допомагає у вирішенні складних завдань набагато ефективніше, ніж цілі команди досвідчених слідчих чи аналітиків. У такий спосіб здійснюється аналіз відомостей про телефонні або інтернет – з'єднання, про використання платіжних систем тощо [4].

Для прикладу ефективності використання ШІ виявлення фінансових шахрайств або незаконних транзакцій на державному рівні можна розглянути Мексику.

Так, у службі податкової адміністрації Мексики був запущений проєкт із виявлення шахрайських операцій серед компаній-платників

податків з допомогою алгоритмів штучного інтелекту та інструментів аналізу. Протягом трьох місяців шестимісячної пілотної схеми було виявлено 1200 шахрайських компаній та виявлено 3500 шахрайських транзакцій. Виявлення та аналіз цих нерегулярних дій без використання штучного інтелекту зайняли б приблизно 18 місяців», – йдеться у звіті Towards and AI Strategy in Mexico, автором якого є Oxford Insights та C-Minds та ініційованим посольством Великобританії.

Цифрові інструменти та штучний інтелект також були застосовані в пілотних проєктах для виявлення шахрайства та ухилення від сплати податків під час державних закупівель. Мексиканський інститут конкурентоспроможності (IMCO) разом із Participatory Intelligence (OPI) використовували автоматизовані запити (AI) до мільйонів записів даних для аналізу урядових процедур укладання контрактів для виявлення ризиків корупції. Набір даних охоплював державні закупівлі з 2012 по 2017 рік і містив 6 мільйонів рядків даних з 230 мільйонами осередків із 9 різних джерел. Використовуючи докази цього проєкту, вони побудували індекс корупційного ризику, який визначив ризик у більш ніж 1500 вивчених одиницях купівлі.

Так, у 2018 році компанія Refinitiv оприлюднила ще одну статистику в якій було підраховано сукупну втрату прибутку за рік через різні типи фінансових злочинів. Загалом сукупні збитки від злочинів різних типів досягають \$1,45 трлн, незважаючи на те, що мільярди доларів витрачаються по всьому світу для запобігання відмиванню грошей, шахрайству, крадіжці та корупції. Це, в свою чергу свідчить про те, що необхідно вживати рішучі кроки та дієві інструменти для посилення протидії фінансовим злочинам.

Сьогодні є можливість використовувати технології штучного інтелекту як забезпечення ефективності, а й визначення нових креативних способів протидії відмиванню коштів. Проте, відсутність оцифрованих даних може бути основною перешкодою на шляху впровадження ШІ в антикорупційну роботу в країнах, що розвиваються. Впровадження та безперервне обслуговування платформ відкритих даних та гармонізація реєстрів є важливими кроками для створення джерел даних, які дозволять використовувати ШІ та програми машинного навчання для виявлення фінансових шахрайств або корупційних складових у них. Фінансова інклюзія, оцифрування транзакцій, таких як мобільні гроші, і розвиток цифрових державних послуг також сприятимуть ефективному використанню ШІ в цій сфері. В такому випадку впровадження нових технологій стане засобом підвищення рентабельності інвестицій у фінансові організації й сталому економічному розвитку держави.

Список використаних джерел

1. Is Artificial Intelligence the future tool for anti corruption? URL: <https://www.cmi.no/news/2149-is-artificial-intelligence-the-future-tool-for>

2. Застосування аі для боротьби з фінансовими злочинами – тенденція останніх років URL: <https://www.everest.ua/zastosuvannya-ai-dlya-borotby-z-finansovymy-zlochynamy-tendenciya-ostannih-rokiv>

3. Искусственный интеллект против финансовых преступлений. URL: https://gaap.ru/articles/Iskusstvennyy_intellekt_protiv_finansovykh_prestupleniy/

4. Посібник щодо деяких аспектів здійснення фінансових розслідувань (дослідження фінансових відносин) URL: [https://fiu.gov.ua/assets/userfiles/200/Typologies%20\(National%20Studies,%20Guidances%20etc\)/ukr_financial%20investigations%20manual.pdf](https://fiu.gov.ua/assets/userfiles/200/Typologies%20(National%20Studies,%20Guidances%20etc)/ukr_financial%20investigations%20manual.pdf)

Федоровська Наталія Володимирівна,
старший науковий співробітник наукової
лабораторії з проблем превентивної
діяльності та запобігання корупції ННІ № 3
Національної академії внутрішніх справ

ПРАВОВІ ОСОБЛИВОСТІ ПОДАННЯ ДЕКЛАРАЦІЙ «ПЕРЕД ЗВІЛЬНЕННЯМ» І «ПІСЛЯ ЗВІЛЬНЕННЯ»

Серед основних принципів антикорупційної політики є забезпечення невідворотності юридичної відповідальності за корупційні та пов'язані з корупцією правопорушення, що створює додатковий стримувальний ефект для всіх суб'єктів правовідносин; а також формування суспільної нетерпимості до корупції, утвердження культури доброчесності та поваги до верховенства права [1].

Законодавцем передбачено адміністративну відповідальність за несвоєчасне подання без поважних причин декларації – за ст. 172-6 КУпАП, а кримінальну відповідальність за умисне неподання декларації – за ст. 366-3 КК України.

Законом України «Про запобігання корупції», а саме ч. 2 ст. 45 «Подання декларацій осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування» передбачено:

– особи, зазначені у пункті 1, підпунктах «а» і «в» пункту 2 частини першої статті 3 цього Закону, *які припиняють діяльність*, пов'язану з виконанням функцій держави або місцевого самоврядування, подають декларацію особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, за період, не охоплений раніше поданими деклараціями;

– особи, які припинили діяльність, пов'язану з виконанням функцій держави або місцевого самоврядування, або іншу діяльність, зазначену у підпунктах «а» і «в» пункту 2 частини першої статті 3, зобов'язані наступного року *після припинення діяльності* подавати в установленому частинною першою цієї статті порядку декларацію особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, за минулий рік [2].